

PRZEWODNIK PO TRANSAKCJACH FUZJI I PRZEJĘĆ

redakcja Bartosz Marcinkowski

Maciej Ciszewicz, Sylwia Kuca, Michał Kucharski
Marcin Kuliński, Bartosz Marcinkowski

PRAWO W PRAKTYCE

PRZEWODNIK PO TRANSAKCJACH FUZZY I PRZEJĘĆ

redakcja Bartosz Marcinkowski

Maciej Ciszkiewicz, Sylwia Kuca, Michał Kucharski
Marcin Kuliński, Bartosz Marcinkowski

PRAWO W PRAKTYCE

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 sierpnia 2020 r.

Wydawca
Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący
Kinga Zajęc

Opracowanie redakcyjne
Violet Design Wioletta Kowalska

Projekt okładek serii
Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne rozdziały książki napisali:

Bartosz Marcinkowski – rozdz. I–II, V pkt 7.2, rozdz. VII

Maciej Ciszkiewicz, Michał Kucharski – rozdz. III pkt 2

Sylwia Kuca – rozdz. VI

Michał Kucharski – rozdz. III pkt 1

Marcin Kuliński – rozdz. IV, V pkt 1–6, 7.1, 7.3, 8–13

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2020

ISBN 978-83-8187-612-4

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	13
Wprowadzenie	15
Rozdział I	
M&A jako proces	19
1. Cele i motywy przeprowadzenia procesu M&A. Zarys specyfiki nabyć, połączeń i restrukturyzacji/reorganizacji (<i>acquisitions, mergers, reorganization/restructuring</i>)	19
2. Praktyka M&A w Polsce i na świecie	21
3. Terminologia stosowana w procesach M&A	22
4. M&A czyli co? Typowe operacje (transakcje) M&A	24
5. Aktorzy procesu M&A. Rola planowania i zarządzania (<i>project management</i>)	29
6. Transakcyjne punkty krytyczne. „Rafy” w M&A	32
7. Studium przypadku: nabywanie spółek poza granicami Polski	37
8. M&A jako proces – uwagi końcowe	45
Rozdział II	
Typowe elementy składowe procesu M&A	47
1. Identyfikacja przedmiotu transakcji – rola doradców prawnych i finansowych na tym etapie	47
2. Przedmiot nabycia – <i>share deal, asset deal</i>	49
2.1. <i>Share deal</i>	50
2.2. <i>Asset deal</i>	51
3. Wybrane inne uwarunkowania transakcyjne	59
4. NDA/LoI/MoU/HoT. Moc wiążąca i szczegółowość dokumentacji poprzedzającej (inicjującej) właściwą transakcję M&A	63

5. Badanie <i>due diligence</i> (DD) – obszar badania, typowy zakres i specyfika poszczególnych projektów <i>share deal vs. asset deal</i>	65
6. Dokumenty transakcyjne. <i>Share deal vs. asset deal</i>	69
7. Okres potransakcyjny – wzmianka	71
8. Rola doradców i służb wspierających proces M&A. Aspekty organizacyjne – wnioski	72

Rozdział III

Umowy w transakcjach M&A oraz typowe

postanowienia umowne	75
1. Rodzaje umów w transakcjach M&A	75
2. Konstrukcja umowy – typowe postanowienia umowne	82
2.1. Strony umowy	83
2.2. Definicje i siatka pojęciowa – ujednoczenie terminologii	84
2.3. Przedmiot umowy – sprzedaż udziałów, akcji, przedsiębiorstwa	85
2.3.1. Transakcje typu <i>share deal</i>	85
2.3.2. Transakcje typu <i>asset deal</i>	86
2.4. Przesłanki zamknięcia transakcji	88
2.4.1. Zgody organów administracji publicznej	88
2.4.2. Zgody i ograniczenia korporacyjne	94
2.4.3. Zgody innych osób trzecich	97
2.4.4. Brak istotnej niekorzystnej zmiany (klauzula MAC)	99
2.5. Cena w transakcjach M&A – wybrane aspekty prawne	100
2.5.1. Pojęcie i zapłata ceny	100
2.5.1.1. Wzajemność świadczeń sprzedającego i kupującego	100
2.5.1.2. Pojęcie ceny	101
2.5.1.3. Wybór waluty	102
2.5.1.4. Sposób zapłaty ceny	103
2.5.1.5. Moment zapłaty ceny	105
2.5.1.6. Struktura płatności ceny	107
2.5.1.7. Zapłata ceny przy uczestnictwie osób trzecich	108
2.5.2. Zapłata ceny – zabezpieczenie stron	110
2.5.2.1. Zatrzymanie ceny	110
2.5.2.2. Rachunek <i>escrow</i> – zagadnienia ogólne	112

2.5.2.3.	Strony umowy <i>escrow</i>	113
2.5.2.4.	Wpływ środków na rachunek <i>escrow</i>	115
2.5.2.5.	Wpłata środków z rachunku <i>escrow</i>	116
2.5.2.6.	Realizacja obowiązków przez bank	119
2.5.2.7.	Uprawnienia sprzedającego w przypadku nieotrzymania ceny w umówionym terminie	120
2.5.3.	Modele ustalenia ceny w transakcjach M&A	124
2.5.3.1.	Wysokość ceny	124
2.5.3.2.	Zakres swobody stron co do sposobu ustalenia ceny	125
2.5.3.3.	Modele ustalania ceny – uwagi ogólne	127
2.5.3.4.	<i>Completion accounts</i>	129
2.5.3.4.1.	Ustalenie ceny na dzień <i>closingu</i> ...	129
2.5.3.4.2.	Korekta ceny	130
2.5.3.4.3.	Mechanizm <i>completion</i> <i>accounts</i> w praktyce	131
2.5.3.5.	Mechanizm <i>locked box</i>	133
2.5.3.5.1.	<i>Locked box date</i>	134
2.5.3.5.2.	<i>Cash flow compensation</i> – zwiększenie ceny	135
2.5.3.5.3.	Zabezpieczenie interesów kupującego. <i>Leakage. Permitted leakage</i>	136
2.5.3.5.4.	Ograniczenia w zastosowaniu mechanizmu <i>locked box</i> . Rozwiązania mieszane	137
2.5.3.6.	<i>Earn-out</i>	138
2.6.	Oświadczenia i zapewnienia	140
2.6.1.	Oświadczenia co do statusu sprzedającego	141
2.6.2.	Oświadczenia dotyczące tytułu prawnego do udziałów lub akcji	141
2.6.3.	Oświadczenia co do stanu spółki (przedsiębiorstwa spółki)	142
2.6.4.	Oświadczenia kupującego	148
2.7.	Odporządność sprzedającego za niezgodność oświadczeń i zapewnien ze stanem rzeczywistym	148

2.7.1. Uwagi wstępne	148
2.7.2. Mechanizm z rodowodem z prawa obcego	150
2.7.3. Regulacja umowna – dyskusje i wątpliwości	151
2.7.4. Istota odpowiedzialności odszkodowawczej o charakterze gwarancyjnym	154
2.7.5. Definicja szkody	155
2.7.6. Zasada najlepszej wiedzy sprzedającego	156
2.7.7. Ograniczenia czasowe oraz kwotowe	157
2.7.8. Odpowiedzialność wobec osób trzecich	158
2.7.9. Wiedza kupującego co do niezgodności oświadczeń i zapewnień z rzeczywistością. <i>Specific Indemnity</i>	159
2.8. Spełnienie warunków i zamknięcie transakcji (<i>closing/completion</i>)	160
2.9. Ład korporacyjny – <i>corporate governance</i>	162
2.10. Klauzule opcyjne	162
2.10.1. Opcja odkupu (<i>call</i>) i opcja sprzedaży (<i>put</i>)	163
2.10.2. Prawo pociągnięcia (<i>drag along</i>) i prawo przyłączenia (<i>tag along</i>)	164
2.10.3. Inne rodzaje klauzul opcyjnych	164
2.11. Odstąpienie od umowy	165
2.12. Inne standardowe klauzule (klauzule <i>boiler plate</i>)	165
2.13. Załączniki do umowy	169

Rozdział IV

<i>Due diligence</i>	171
1. Uwagi wstępne	171
2. Cel i sens badania	171
2.1. Badanie a transakcja	172
2.2. Czym jest <i>due diligence</i>	174
3. Fazy badania	175
3.1. Zakres dokumentacji	177
3.2. Informacje wstępne / zespół	178
3.3. Dostęp do dokumentacji i pytania do sprzedawcy	179
3.4. Analiza raportów i ocena ryzyk	181
3.5. Decyzja dotycząca dalszego ciągu transakcji	183
3.6. Badanie uzupełniające	183

---

4. Obszary badania	184
4.1. Czynniki określające zakres badania	184
4.2. Zakres czasowy badania	184
4.3. Obszary	185
5. Badanie prawne: elementy standardowe i zmienne	187
5.1. Udziały/akcje	189
5.2. Transakcje z podmiotami powiązаныmi	189
5.3. Umowy i relacje z kluczowymi klientami i dostawcami	190
5.4. Relacje z instytucjami finansowymi	191
5.5. Prawa do nieruchomości	191
5.6. Aktywa ruchome i niematerialne	193
5.7. Zgody na transakcje	194
5.8. Relacje pracownicze	195
5.9. Spory i postępowania	196
5.10. Ubezpieczenie	197
5.11. Inne (nowe) obszary badania	197
6. Kolejność badania poszczególnych obszarów	198
7. Rodzaje i układ raportów z badania	199
8. Wiarygodność (analizy) danych	201
8.1. Źródła i nośniki informacji	201
8.2. Badanie „tradycyjne” a sztuczna inteligencja	203
9. Ograniczenia badania <i>due diligence</i>	204
9.1. Dostępność dokumentacji	204
9.2. Kontekst powstania dokumentów i sposób prezentacji	204
9.3. Różnice metodologiczne	206
9.4. Czas trwania a terminarz transakcji	206
9.5. Moment badania	207
9.6. Próg istotności	208
9.7. Transakcje „wymuszone” – <i>distressed asset sale</i>	209
10. Poufność i dane osobowe	210
10.1. Perspektywa nabywcy	210
10.2. Perspektywa sprzedawcy	211
10.2.1. Rozpowszechnienie informacji o transakcji	211
10.2.2. Tajemnica przedsiębiorstwa	212
10.2.3. Ochrona danych osobowych	212
11. <i>Vendor dd</i> – dobra praktyka	213

Rozdział V

Działania potransakcyjne	215
1. Zakres rozważań	215
2. Transakcja nie kończy się podpisem	218
3. „Bilans otwarcia”	220
4. Zawiadomienia i rejestracje	222
4.1. Transakcje typu <i>share deal</i>	222
4.1.1. Wspólnicy	222
4.1.2. Skład organów	223
4.1.3. Statut/struktura spółki targetowej	224
4.1.4. Władze skarbowe	224
4.1.5. Instytucje finansowe a pozostali kontrahenci	225
4.1.6. Organy koncesyjne/nadzorcze	226
4.2. Transakcje typu <i>asset deal</i>	227
5. Integracja/zmiany w grupie przejętych pracowników	228
5.1. Pracownicy	228
5.1.1. Transakcje typu <i>asset deal</i>	229
5.1.2. Transakcje typu <i>share deal</i>	230
5.2. Menadżerowie	230
5.3. Ryzyka dla kupującego	231
5.4. Uczestnictwo w PPK – wzmianka	232
6. Nowy zakres odpowiedzialności zarządu / menadżerów nabywcy a ubezpieczenie	233
6.1. Nowy zakres obowiązków i odpowiedzialności	233
6.2. Ubezpieczenie D&O	233
6.3. Ubezpieczenie od sprzeniewierzenia	234
7. Wprowadzenie procedur nabywcy	235
7.1. Kwestie <i>compliance</i>	235
7.2. Obszar GDPR/RODO i bezpieczeństwa cyfrowego	241
7.3. Procedury i organizacja pracy i działalności przedsiębiorstwa	244
8. Środowisko IT	246
8.1. Transakcje typu <i>share deal</i>	247
8.2. Transakcje typu <i>asset deal</i>	247
9. Ubezpieczenie przejętego przedsiębiorstwa	250
9.1. Transakcje typu <i>share deal</i>	250
9.2. Transakcje typu <i>asset deal</i>	251

10. Rozliczenia z kontrahentami	252
10.1. Transakcje typu <i>asset deal</i>	252
10.2. Transakcje typu <i>share deal</i>	256
11. Rozliczenia ze sprzedawcą	257
11.1. Cena sprzedaży	257
11.2. Roszczenia do sprzedawcy/ubezpieczyciela	258
12. Współpraca ze sprzedawcą	260
13. <i>Temporary service agreements</i> – TSA	260
13.1. Osobiste zaangażowanie – sprzedawca jako menadżer u kupującego	261
13.2. Sprzedawca jako wspólnik mniejszościowy	262

Rozdział VI

Zmiany organizacyjne	265
1. Po co łączyć, dzielić lub przekształcać	265
2. Krótki słowniczek	267
3. Mapowanie ryzyk	267
3.1. Badanie DD	267
3.2. <i>Clean team</i>	268
3.3. <i>Reliance letter</i>	270
4. Najważniejsze elementy planowanego połączenia	272
4.1. Kwestie ogólne	272
4.2. Łączenie się z udziałem spółek kapitałowych w organizacji	274
4.3. Sukcesja uniwersalna	275
4.4. Plan połączenia oraz sprawozdanie zarządu	278
4.5. Złożenie planu połączenia do sądu rejestrowego oraz zbadanie planu połączenia przez biegłego	283
4.6. Ogłoszenie planu połączenia	286
4.7. Zawiadomienia wspólników o zamiarze połączenia	288
4.8. Uchwała połączeniowa	289
4.9. Zgłoszenie uchwał połączeniowych do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego	293
4.10. Dzień połączenia	294
4.11. Ogłoszenie o połączeniu	295
4.12. Uproszczona procedura połączeniowa	296
4.13. Odpowiedzialność	298

4.14. <i>Timeline</i> (oś czasu)	300
5. Obszary istotne z perspektywy planowanego połączenia	304
Rozdział VII	
Startupy – zarys specyfiki z perspektywy M&A	309
1. Startupy i ich komercjalizacja. Uwagi wstępne	309
2. Identyfikacja głównych aktywów przedsięwzięcia	312
3. Relacje między pomysłodawcami – twórcami startupu	314
4. Formy prawne spółki startupowej	317
5. Formy prawne – prosta spółka akcyjna	321
6. Rundy finansowań i docelowe wyjście z inwestycji (<i>exit</i>)	332
7. Załatwianie spraw mniejszej wagi	333
Zakończenie	335
Bibliografia	339
Autorzy	341

WPROWADZENIE

M&A – *Mergers and Acquisitions* – stanowią siłę napędową czy może raczej „koło zamachowe” wielu gospodarek. M&A pozwalają bowiem na skokowy rozwój przedsiębiorstw, zwiększając ich konkurencyjność na rynkach regionalnych czy globalnych.

Jednocześnie M&A – jako szczególnie silny segment usług obejmujących doradztwo prawne, podatkowe i biznesowe – nie są objęte kompleksowym programem nauczania akademickiego czy np. podczas aplikacji prawniczych. Pewne aspekty transakcji M&A są przedmiotem sesji programów MBA¹.

Problem zapewne wynika z faktu, że M&A nie wpisują się w tradycyjny podział na dziedziny i gałęzie prawa.

Przeciwnie, cechą M&A jest przekrojowość i multidyscyplinarność, w tym z fundamentalnymi elementami finansowymi i podatkowymi. Ponadto bardzo duże znaczenie w procesach M&A mają aspekty zarządcze, *project management* i organizacja wieloelementowego i wielowątkowego procesu, niekoniecznie przebiegającego w sposób linearny.

Nie sposób w końcu pominąć umiejętności negocjacyjnych i strategicznych – M&A to nie tylko zawodowe umiejętności merytoryczne (prawne, ekonomiczne, biznesowe), ale też sfera miękką – zdolność

---

¹ Prawnicy kancelarii DZP, będący autorami niniejszego opracowania, współpracują w tym zakresie między innymi z Akademią Leona Koźmińskiego w Warszawie.

przekonywania, zarządzania sytuacjami kryzysowymi czy szukania kompromisu. To także wytrzymałość fizyczna – wielotygodniowe procesy *due diligence* (na ich temat zob. niżej) czy wielogodzinne negocjacje stanowią codzienność w praktyce M&A.

Tak pojmowane M&A to nieustanne uczenie się nowych elementów – niekiedy wykraczających poza obszar kompetencji oczywistych dla prawnika czy ekonomisty – i przełamywanie własnych barier i ograniczeń.

Jednak absolwenci prawa czy ekonomii w większości wypadków zapoznają się ze specyfiką M&A dopiero w praktyce, nierzadko poprzez bezpośrednie zaangażowanie w skomplikowane i złożone procesy transakcyjne.

Mając świadomość owych uwarunkowań i potrzeb, autorzy niniejszego opracowania podjęli trud możliwie przekrojowego przedstawienia problematyki M&A z perspektywy polskiego prawa i praktyki jego stosowania.

Należy przy tym zastrzec, że zgodnie z tytułem jest to „przewodnik”, i to po wybranych zagadnieniach prawnych problematyki M&A, a nie pełne kompendium wiedzy w tym obszarze. Autorzy dołożyli jednak starań, aby każda z części – za którą każdy z autorów odpowiada samodzielnie – w dostatecznym stopniu prezentowała ich wieloletnie, bogate doświadczenia transakcyjne, jak również, tam gdzie okazuje się to niezbędne, refleksję teoretycznoprawną. Niemniej wzajemne przenikanie zagadnień i obszarów skutkuje pewnymi powtórzeniami i wzajemnymi zapożyczeniami treściowymi.

I jeszcze tytułem wyjaśnienia kilka uwag na temat zagadnień terminologicznych (o których obszerniej mowa w dalszej części książki). Obecnie M&A czerpie i wzoruje się na dorobku anglosaskim. Wynika to przede wszystkim z bogactwa brytyjskich i amerykańskich doświadczeń w dziedzinie budowania korporacji o międzynarodowym (globalnym) zasięgu i głębokości rynków. Między innymi dzięki anglosaskim wpływom gospodarczym język angielski to biznesowa *lingua franca*.

Stąd tak wiele zapożyczeń i zwrotów pochodzących wprost z języka angielskiego. Kierując się potrzebami praktycznymi, zwroty angielskie stosowane są w książce zamiennie z ich (niekoniecznie bardzo licznymi i niekoniecznie dostatecznie precyzyjnymi i jednoznacznymi) polskimi odpowiednikami. Zakładamy bowiem, że Czytelnicy naszej książki prędkiej czy później zetkną się w praktyce z transakcją M&A, której uczestnicy będą posługiwać się angielską (anglosaską) aparaturą pojęciową.

Jednocześnie zwracamy uwagę, że proste przekładanie (wtłaczanie) pojęć angielskich na polski język prawniczy czy prawny może prowadzić do błędnych wniosków, gdyż stosując taką metodę, dokonuje się przeniesienia pojęć mających niekiedy precyzyjne znaczenie w języku prawniczym anglosaskiego systemu *common law* na grunt kontynentalnego prawa cywilnego i handlowego. Zabieg taki może prowadzić do licznych nieporozumień – nie tylko na linii pomiędzy prawnikami prezentującymi jeden z kontynentalnych systemów prawnych (w tym polski) a prawnikami wywodzącymi się z systemu *common law* (nawet po jego europeizacji). Nieporozumienia mogą powstawać także wówczas, gdy przy jednej transakcji M&A pracują prawnicy wywodzący się z kilku systemów kontynentalnej Europy – określone anglosaskie pojęcia mogą być inaczej interpretowane np. przez prawnika polskiego, a inaczej przez Włocha. Ów szczególny aspekt międzynarodowych transakcji M&A wymaga zatem szczególnego baczenia z uwagi na ryzyko zamieszania nomenklaturowego (efekt *lost in translation*).

Jednocześnie pragniemy zwrócić uwagę, że pandemia koronawirusa niewątpliwie wpływa i wpłynie na przyszły kształt procesów M&A, a także na treść niektórych regulacji oddziałujących na działalność spółek, w tym na działania w sferze *Mergers and Acquisitions*. Nasze prognozy i oceny w tym zakresie sygnalizujemy w zakończeniu niniejszego opracowania.

dr Bartosz Marcinkowski
Partner DZP
Praktyka Prawa Spółek, Fuzji i Przejęć

Rozdział I

M&A JAKO PROCES

1. Cele i motywy przeprowadzenia procesu M&A. Zarys specyfiki nabyć, połączeń i restrukturyzacji/reorganizacji (*acquisitions, mergers, reorganization/restructuring*)

Zasadniczym motywem podejmowania wysiłków zmierzających do rozpoczęcia, przeprowadzenia i zamknięcia transakcji zaliczanej do *Mergers and Acquisitions* jest potrzeba zapewnienia skokowego wzrostu (rozwoju) przedsiębiorstwa.

W tym ujęciu transakcje M&A można określić – w pewnym uproszczeniu – jako transakcje handlowe, mające jednak specyficzny przedmiot nabycia (*acquisition*), który stanowią akcje czy udziały w spółce (określanej w dalszej części nierzadko mianem „targetu” – kilka uwag terminologicznych oraz istotnych zastrzeżeń językowych zamieszczono w dalszej części), albo przedsiębiorstwo (jako zespół składników majątkowych przeznaczonych do realizacji określonych celów gospodarczych – obszerniej na ten temat zob. poniżej) bądź jego zorganizowana część.

Dotyczy to także okoliczności szczególnych, w których nabycie (akwizycja) M&A-owa ma np. za przedmiot przedsiębiorstwo jednoosobowego przedsiębiorcy czy spółkę osobową, w której nie występują zbywalne akcje ani udziały. Tego typu operacje M&A wymagają w większości

wypadków stosownego, niekiedy szczególnego i czasochłonnego przygotowania, polegającego na odpowiednim zrestrukturyzowaniu przedmiotu nabycia.

To zaledwie jedna z sytuacji wymagająca przeprowadzenia reorganizacji czy restrukturyzacji spółki i jej przedsiębiorstwa. I choć taka reorganizacja (restrukturyzacja) nie zawsze i nie wszędzie zaliczana jest do „dorosłego” czy „pełnoprawnego” M&A, to z perspektywy praktyki prowadzonej przez autorów niniejszego opracowania stanowi osobny, wysoce wyspecjalizowany obszar aktywności M&A¹.

Jeszcze inną odmianą aktywności M&A jest połączenie (*merger*) dwóch (lub większej liczby) spółek, dzięki czemu zwiększają one swą „masę rynkową”, zwiększając szanse powodzenia na rynku, nie tylko tworząc większy organizm gospodarczy, ale też eliminując określone słabości (w ostatecznym rozrachunku np. usprawniając procesy zarządcze i eliminując nieefektywności). W wariacji opisanego modelu wymóg (potrzeba) restrukturyzacji spółki i jej funkcjonowania może powodować potrzebę nabycia lub połączenia ze spółką o komplementarnym, a nawet konkurencyjnym profilu. W tym ujęciu zwykło się mówić, że *merger* skutkuje relacją, w której suma końcowa jest wyższa niż wartość sumowanych elementów składowych.

Powyżej wskazane, a także liczne inne czynniki zwykle brane są pod uwagę przez decydentów przed przystąpieniem do realizacji procesu M&A.

Szczególną kategorię motywów przeprowadzeniu procesu M&A stanowią okoliczności sukcesyjne, wiążące się z potrzebą zapewnienia spółce kontynuacji działalności w obliczu bądź to zmian pokoleniowych

---

¹ Częste nieporozumienie terminologiczne wywołuje samo pojęcie restrukturyzacji, tradycyjnie kojarzone z restrukturyzacją z prawa upadłościowego (*insolvency and restructuring*). Nie pogłębiając w tym miejscu analizy relacji zakresów pojęć restrukturyzacji i reorganizacji, w niniejszej pracy stosujemy je zamiennie, poświęcając uwagę restrukturyzacji innym niż tak zwane „upadłościowe”. Nie oznacza to jednak, że restrukturyzacje, o których mowa na dalszych kartach książki, nie będą w praktyce łączyć się z trudną sytuacją finansowo-biznesową obiektu transakcji (*distressed assets*).

zachodzących w gronie udziałowców, bądź też np. zmian ich planów życiowych i biznesowych. Okoliczności te dotyczą zazwyczaj przedsiębiorców prywatnych (*private entrepreneurs*) i firm rodzinnych, nierzadko kontrolowanych przez założyciela i jego najbliższych. Zwłaszcza w realiach polskich i innych państw bloku wschodniego jest to zjawisko i sytuacja powszechna, co wynika z historii i tradycji rozwoju biznesu po 1989 r.²

2. Praktyka M&A w Polsce i na świecie

Skoro z czysto ekonomicznego punktu widzenia transakcja – a raczej cała operacja – M&A ma wymiar handlowy, to jednak – co było już wzmiankowane – jej przyczyny, znaczenie, skutki, a zwłaszcza strategiczna doniosłość dalece odbiegają od zwykłego zakupu towarów i usług.

Stąd daleko idące odmienności oraz pogłębiająca się specjalizacja zarówno doradców, jak i działów M&A, koncentrujących się na projektach tego rodzaju.

 Trzeba w tym miejscu wskazać, że do wczesnych lat 90. ubiegłego wieku transakcje M&A w Polsce praktycznie nie występowały (trudno za takie wszak uznawać akty nacjonalizacji polskich przedsiębiorstw i operacje konsolidacyjne w grupie przedsiębiorstw państwowych).

Jednocześnie zaś M&A tradycyjnie stanowił swoiste „koło zamachowe” rozwoju spółek i ich grup. Dlatego prawnicy, doradcy finansowi i podatkowi, biegli rewidenci czy księgowi, a przede wszystkim kierownictwo (zarządy) polskich spółek musieli w stosunkowo krótkim czasie

---

² W warunkach polskich inną cezurę może stanowić rok 1988 i przyjęcie tzw. ustawy Wilczka (to znaczy nieobowiązującej już ustawy z 23.12.1988 r. o działalności gospodarczej, Dz.U. Nr 41, poz. 324 ze zm.). Niezależnie od rozważań historycznych można uznać, iż powyższe uwagi dotyczą firm prywatnych, rozwijających się w wyniku i w warunkach przemian ustrojowych lat 90. XX w.

przyswoić wiedzę i umiejętności gromadzone przez dekady przez ich odpowiedników w państwach zachodnich, w tym takich jak Wielka Brytania i Stany Zjednoczone.

Trudno bowiem polemizować z poglądem, że mechanizmy transakcyjne, a także ich strukturyzacja, instrumentarium prawnoekonomiczne oraz nomenklatura (nazewnictwo) w przeważającej mierze pochodzą z systemów anglosaskich i anglosaskiej praktyki obrotu. Jednocześnie oczywiście rozwój i zmiany lokalnych (krajowych) regulacji w poszczególnych dziedzinach prawa prowadzą czy zgoła wymuszają mniejsze lub większe modyfikacje procesów M&A i ich skutków.

Stąd M&A to obszar ulegający ciągłej ewolucji, w którym aktywność prawodawców (w tym zmieniające się ustawodawstwo podatkowe czy sfera administracyjnoprawnej regulacji – reglamentacji – poszczególnych sfer działalności gospodarczej) wymusza modyfikację określonych rozwiązań transakcyjnych, a niekiedy nawet odstępianie od ich stosowania.

3. Terminologia stosowana w procesach M&A

Powyższe uwagi zakreślają przedmiot niniejszej publikacji. Aby jednak doprecyzować, o czym jest mowa w kolejnych rozdziałach, kilka uwag terminologicznych.

Osobom szczególnie dbającym o czystość języka polskiego i jego precyzję już na wstępie należy wyjaśnić, że dziedzina M&A wprost naspikowana jest w warstwie językowej pojęciami i skrótami zaczerpniętymi z języka angielskiego.

Jak się wydaje, wynika to z kilku powodów. Po pierwsze, zarówno polski system prawny, jak i judykatura oraz nauka prawa dotychczas w stosunkowo nieznacznym i fragmentarycznym zakresie interesują się procesami M&A. Tym sposobem nie wykształciła się w naszym kraju rodzima aparatura pojęciowa i nazewnictwa odnoszące się do instytucji i zjawisk typowych dla M&A.

Po drugie, procesy M&A, o czym mowa niżej, mają często wymiar międzynarodowy, co zwykle wymusza stosowanie współczesnej *lingua franca*, czyli języka angielskiego. Dotyczy to nie tylko kontaktów i transakcji z udziałem Brytyjczyków czy Amerykanów. W praktyce można zaobserwować, że także korporacje o korzeniach niemieckich, francuskich, holenderskich czy skandynawskich nawet w komunikacji wewnętrznej stosują język angielski.

Nie powinno zatem dziwić, że transakcyjnym „językiem urzędowym” jest zazwyczaj angielski, a wersje dwujęzyczne dokumentacji transakcyjnej – poza wyjątkami odnoszącymi się np. do pełnomocnictw – są coraz rzadziej spotykane w praktyce³.

 W niniejszym opracowaniu starano się przybliżyć polskiemu Czytelnikowi znaczenie terminów i skrótów pochodzących z języka angielskiego, niemniej w wielu wypadkach trudne lub zgoła niemożliwe okazuje się znalezienie należycie bliskich odpowiedników, zwłaszcza w precyzyjnym języku prawnym i prawniczym, gdzie użycie określonego sformułowania może mieć zasadnicze znaczenie z perspektywy wywoływanych skutków prawnych.

W tym kontekście na płaszczyźnie M&A daje się zaobserwować, jak praktyka obrotu przypisuje stosunkowo precyzyjne znaczenie sformułowaniom dopiero wchodzącym do języka prawniczego, które jednak stanowią zwroty technicznoprawne w obcych systemach prawnych⁴.

---

³ W nieodległej przeszłości zdolność zapewnienia sprawnego tłumaczenia często niezwykle obszernej dokumentacji transakcyjnej w sposób niezakłócający przebiegu procesu negocjacyjnego stanowiła niezwykle istotny walor, którym dysponowały jedynie największe kancelarie prawnicze. Obecnie jednak taka umiejętność odgrywa, jak się wydaje, mniejsze znaczenie.

⁴ Przykładem takiego zjawiska jest powszechne stosowanie pojęcia *reps & warranties*, oznaczającego zestaw zapewnień składanych przez strony umowy między innymi na temat ich zdolności dokonania określonej czynności prawnej, cech przedmiotu transakcji czy cech uczestników procesu M&A. Skutki owych *reps & warranties* są zwykle doprecyzowane w treści podpisywanej umowy. Więcej na ten temat zob. poniżej.

Publikacja w usystematyzowany sposób szczegółowo wyjaśnia problematykę wybranych zagadnień współczesnego M&A (*Mergers and Acquisitions*). Transakcja M&A umożliwia skokowy rozwój biznesu, błyskawicznie zmieniając konkurencyjność przedsiębiorcy. Jest ona z pozoru podobna do „zwykłej” sprzedaży, ale z uwagi na specyficzny przedmiot charakteryzuje się nie tylko dużą złożonością i stopniem komplikacji, lecz także unikalnością. Przygotowanie i przeprowadzenie takiej transakcji w sposób efektywny pod względem kosztowym i czasowym wymaga doświadczenia i umiejętności menedżerskich.

W książce przedstawiono m.in. następujące zagadnienia:

- typowe operacje (transakcje) M&A,
- zasadnicze fazy typowego procesu M&A i ich cechy,
- transakcyjne punkty krytyczne,
- nabywanie spółek poza granicami Polski,
- moc wiążąca i szczegółowość dokumentacji poprzedzającej właściwą transakcję M&A,
- badanie *due diligence*,
- umowy w transakcjach M&A oraz typowe postanowienia umowne,
- wzajemność świadczeń sprzedającego i kupującego,
- uprawnienia sprzedającego w przypadku nieotrzymania ceny w umówionym terminie,
- problematykę przejścia umów i relacji z kluczowymi klientami i dostawcami,
- działania potransakcyjne,
- startupy – zarys specyfiki z perspektywy M&A.

Autorzy na podstawie swoich bogatych doświadczeń transakcyjnych próbują również ocenić, jaki wpływ na przyszły kształt procesów M&A oraz na treść niektórych regulacji oddziałujących na działalność spółek wywrze kryzys związany z COVID-19.

Bartosz Marcinkowski – doktor nauk prawnych; radca prawny i partner w Praktyce Prawa Spółek, Fuzji i Przejęć kancelarii Domański Zakrzewski Palinka. Od ponad 20 lat zajmuje się międzynarodowymi i krajowymi transakcjami M&A. Członek International Bar Association. W 2019 r. uznany przez Who's Who Legal M&A Guide za jednego z Global Leaders. W 2020 r. uzyskał rekomendację w rankingu Legal500 w sekcjach Corporate/M&A oraz Restructuring.

9788381876124 W01P01

ISBN 978-83-8187-612-4

9 788381 876124

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 149 ZŁ (W TYM 5% VAT)